

Nr 55.

Av herr **Stendahl**, om viss utsträckning av den proportionella valmetoden vid val inom landsting samt stads- och kommunalfullmäktige m. m.

Under nr 41 i första kammaren väckte undertecknad år 1920 en motion om viss utsträckning av den proportionella valmetoden vid val inom landsting samt stads- och kommunalfullmäktige, så lydande:

»I överensstämmelse med en riksdagens skrivelse av år 1911 hade Kungl. Maj:t i prop. 185 till 1913 års riksdag inryckt den bestämmelsen, att i stadsfullmäktige och landsting val till beredande och utredande delegationer samt drätselkammare och landstings förvaltningsutskott skulle ske proportionellt, därest icke full enighet rådde. Av herrar G. Magnusson och J. Berglund och Hage m. fl. samt av herr Säfstrand, hade i motion yrkats, att bestämmelsen skulle utsträckas att gälla samtliga val inom representationerna, och i anslutning härtill hade herrar Wavrinsky, Larsson i Västerås, Waldén, Bogren, Wallin och Säfstrand i en till konstitutionsutskottets betänkande nr 25 fogad reservation hemställt, att bestämmelsen om proportionellt val skulle gälla i alla de fall inom representationerna, 'där två eller flera personer skola väljas — — — därest sådant äskas av minst så många väljare, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1.'

Konstitutionsutskottet yttrade om detta krav sid. 62, 'att skäl kunna anföras för en vidsträcktare användning av den proportionella valmetoden, men har utskottet dock, med hänvisning till riksdagens ständpunkt år 1911, stannat vid att tillstyrka den proportionella metodens införande endast för de av Kungl. Maj:t föreslagna fall.'

När frågan emellertid återupptogs vid 1918 års riksdag i motion av herr Leander II: 44 om riksdagsskrivelse till Kungl. Maj:t, med begäran om utredning och förslag i här nämnda avseende, tillstyrktes motionen av konstitutionsutskottet.

Skrivelseförslaget biträdades av andra kammaren, men avslogs av första kammaren, varigenom saken för den gången förföll.

I sitt tillstyrkande utlåtande säger utskottet bl. a. sid. 3: 'Det torde för övrigt enligt utskottets mening icke kunna bestridas, att olika meningsrikt-

ningar inom de kommunala representationerna bliva företrädda även i andra styrelser och delegationer än dem, vars uppgifter huvudsakligast bestå uti att förberedande behandla inkomna ärenden. Vid sådant förhållande har det syntts utskottet riktigt, att — på sätt redan i en vid konstitutionsutskottets utlåtande 1913 fogad reservation påyrkades — det proportionella valsättet bliver tillämpligt vid alla inom kommunala representationer förekommande val av styrelser, revisorer och nämnder. De betänkligheter, som möjligen skulle kunna göras gällande mot denna utsträckning ur synpunkten av det ökade besvär, som därav skulle föranledas, kunna icke tillmätas nämnvärd betydelse. De ifrågasatta stadgandena, som givetvis böra erhålla den formen, att den proportionella metodens tillämpning bliver fakultativ enligt de principer, som gälla för de val inom kommunala representationer, för vilka den redan är föreskriven, komma nämligen, enligt vad redan nu vunnen erfarenhet bestyrker, att bliva av betydelse, även om de ej direkt tillämpas utan allenast framtinga frivilliga överenskommelser i den riktning, som med dem avses.'

Utskottet påpekar dock de svårigheter som finnas att utan vidare tillämpa det proportionella valsättet på sådant val, där personliga suppleanter skola utses eller där de valda skola besitta vissa särskilda kvalifikationer.

Svårigheten i första fallet avlägsnas enkelt, om den bestämmelsen införes, att vid dylika val ordinarie representanter och suppleanter utses samtidigt. Svårigheterna i det senare fallet torde även lätt kunna övervinnas, om det bestämdes, att samtliga val, där särskilda kvalifikationer föreskrivas för de valda, skola underställas Konungens befallningshavande för fastställelse.

Då behovet av en förändring i nu nämnd riktning är uppenbart, får jag värdsamt anhålla,

att riksdagen för sin del ville besluta sådan utsträckning av användandet av den proportionella valmetoden inom landsting, stads- och kommunalfullmäktige, att desamma måtte förrättas proportionellt, därest sådant äskas av minst så många väljande som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1, och att utskottet behagade formulera de stadganden, som bifall till detta förslag föranleda.»

Med anledning av motionen avgav konstitutionsutskottet följande yttrande:

»Vid 1918 års urtima riksdag beslutades en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning av frågan, i vilken utsträckning det måtte kunna föreskrivas, att på landsting, stads- och kommunalfullmäktige ankommande val, utöver vad därom redan är stadgat, skulle ske proportionellt, därest sådant av visst antal väljande äskades, ävensom för riksdagen framlägga de förslag, som av utredningen måtte kunna föranledas. Då den i föreliggande motion berörda frågan alltså hänskjutits till Kungl. Maj:t för utredning

och denna utredning, enligt vad utskottet har sig bekant, pågår, får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

Den utredning, som uppgavs pågå 1920, synes meellertid ha avstannat, och det begärda framläggandet av förslag från Kungl. Maj:ts sida i saken har uteblivit. Visserligen ha i den nyligen beslutade polisenämndsorfattningen och de något äldre författningarna om val av kyrko- och skolråd införts bestämmelser om fakultativa proportionella val.

Då skälen för ett bifall till denna min motion blott växt under de gångna åren och särskilt under det sista året, får jag upprepa densamma. Först genom ett bifall till det av mig framförda kravet vinnes trygghet mot majoritetsförtryck, och ernås därigenom en viss avspänning i de kommunala representantförsamlingarna.

För att vinna största möjliga proportionella rättvisa fordras emellertid, att även vid styrelser, nämnder och delegationer den successiva förnyelsen bortfaller. Den kontinuitet, som den successiva förnyelsen är avsedd att trygga, vinnes minst lika säkert genom själva det proportionella valet. Samtidigt med ovannämnda motion väckte undertecknad också en motion med begäran om, att den successiva förnyelsen av stads-, kommunal- och municipalfullmäktige skulle upphöra, och bifölls detta mitt yrkande.

Samma skäl som i detta avseende gälla valen till kommunalrepresentationerna, gälla även valen inom samma korporationer.

Behov torde i vissa fall föreligga, att det proportionella valsättets användning utsträcktes även till val inom nämnder och styrelser och delegationer, men torde proportionella val till desamma medföra en allmänare uppfattning om och känsla för, att den proportionella rättvisan icke bör kränkas.

Skulle dessa reformkrav icke nu omedelbart kunna genomföras i samtliga kommunalrepresentationer, hemställes, att så åtminstone sker i kommunalförfattningarna för Stockholm.

På grund av vad jag sålunda anfört får jag vördsamt föreslå,

att riksdagen för sin del ville besluta sådan utsträckning av användandet av den proportionella valmetoden vid val inom landsting, stads- och kommunalfullmäktige, att desamma måtte förrättas proportionellt, därest sådant äskas av minst så många väljande som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1, samt att i samband där-

med den successiva förnyelsen av nämnder, styrelser och delegationer inom kommunalrepresentationerna måtte upphöra, och att utskottet ville formulera de stadganden, som bifall till dessa förslag föranleda.

Stockholm den 20 januari 1928.

Sten Stendahl.
